

Carles Reig: *Contraataquen*

Article publicat a la revista *Els Marges*, núm. 11 (setembre de 1977)

Carles Reig: *Contraataquen*. Barcelona, Edicions Destino, 1977.

(Col·lecció «El Dofí».) 212 ps.

Jordi Castellanos

Bé que és difícil definir quina mena de novel·la és *Contraataquen* de Carles Reig, premi Josep Pla 1976, per fet que es presenta dins del mateix procés de formació de la seva realitat interna i externa com a novel·la, no sembla pas gaire desencaminar de qualificar-la de literatura sobre la literatura —novel·la sobre la novel·la— i de situar-la en un camí que, a casa nostra, en alguna ocasió, ha estat assajat per Manuel de Pedrolo.

Contraataquen parteix d'una idea brillant, en una tradició ben arrelada en la literatura contemporània: donar realitat d'existència literària a les relacions entre l'autor i els seus personatges ficticis. Reig ho realitza en unes connotacions espai-temps ben significatives: els camps d'extermini. I, encara, obre àmplies perspectives en situar, en el mateix punt d'existència dins l'obra, un lector que completa el cicle reflexiu entorn de la novel·la com a fet literari i real.

L'argument és com segueix: un professor, empresonat en un camp d'extermini, és triat com a lector ideal per coronel del camp, el qual s'ha proposat d'escriure una novel·la sobre el tema de la dissolució de la família. El coronel-autor, amo absolut, ha disposat un complicat sistema que li permet d'experimentar els fets novel·lístics i assegurar-ne la veracitat. Així, els personatges són presoners que viuen tancats hermèticament en una sala i, observats per uns testimonis que transcriuen tot el que diuen i fan, forneixen l'autor de la realitat que va essent transformada, seguint unes claus d'interpretació, en matèria narrativa. L'obra és compulsada per lector a mesura que va essent escrita, un lector, doncs, que hi té un paper actiu. Tot això, dins un clima progressivament degradat i deshumanitzat d'un camp d'extermini a punt d'ésser alliberat. L'un darrere l'altre, van apareixent la sèrie de nivells que configuren la realització de tota obra literària: la realitat objetivo-subjectiva de la matèria narrativa (l'infern, per dir-ho així, d'on l'autor extreu la seva obra), la relació de l'autor envers els personatges (domini i dependència) i d'aquests envers aquell (víctimes i botxí), les relacions autor-lector (construcció conjunta de la novel·la i contuberni personal), de lector i personatges (identificació i reconeixement), etcètera. El tema va oferint, al llarg dels capítols, unes perspectives

realment inusitades. Perspectives entrevistes, però no totalment realitzades. Per què?

Contraataquen és un *tour de force* de l'autor, que s'ha fixat uns objectius massa ambiciosos per poder captar-los en allò que podien tenir de més pregonament humà. Així, el pes dels plantejaments teòrics i la complexa arquitectura de l'obra han passat a ocupar el primer pla fins al punt de no deixar-hi lloc per als «homes». No és un problema de versemblança, ans d'excessiva ambició tècnica. El drama dels personatges, per exemple, ple de ressonàncies teològico-literàries, queda estafet per la seva mateixa confusió i subjecció a ésser drama de personatges de novel·la i no de camp d'extermini, cosa que fa que en cap moment interessin el lector de *Contraataquen*—sí, sembla, el Lector-personatge. ¿Potser *Contraataquen* vol ésser una novel·la sobre la deshumanització de la literatura i, doncs, de la realitat? La identitat novel·la=camp d'extermini sembla confirmar-ho. Sens dubte és la —o una— intenció de l'autor. Però aquest tema tampoc no adquireix veritable presència, potser per manca de contrast, d'humanitat.

En conjunt, doncs, *Contraataquen* és un intent ambiciós i ben plantejat en principi, que es queda a mig camí en la realització per què l'ambició tècnica, l'artifici i, també, un llenguatge massa retòric han tenallat el caràcter dramàtic i humà del tema i de la tragèdia dels personatges.